

VETERINÁRNÍ A FARMACEUTICKÁ UNIVERZITA BRNO

FAKULTA VETERINÁRNÍ HYGIENY A EKOLOGIE

ÚSTAV EKOLOGIE A CHOROB ZVĚŘE, RYB A VČEL

Standardní operační postup - SOP 01

Terestrické testy ekotoxicity

Stanovení inhibice růstu kořene salátu *Lactuca sativa*

1. Cíl

Stanovení ekotoxicity vzorků (odpadů, kontaminovaných půd aj.), pomocí hodnocení růstu kořene salátu (*Lactuca sativa* L.) za standardních podmínek, v porovnání s kontrolou.

2. Charakteristika testu

Měří se délka kořenů salátu v kontrole a zkoušeném vzorku po 120 ± 2 h inkubace. Ekotoxicita vzorku je stanovena jako statisticky významný rozdíl v délce kořenů zkoušeného vzorku v porovnání s kontrolou, popř. se stanoví hodnota EC_{50} .

Pro hodnocení ekotoxicity vzorků se dále použijí následující kritéria:

Inhibice růstu kořene ($I > 0$) - zkrácení střední délky kořene ve vzorku ve srovnání s kontrolou (vyjádření v %).

Stimulace růstu kořene ($I < 0$) - prodloužení střední délky kořene ve vzorku ve srovnání s kontrolou (vyjádření v %).

3. Materiál

3.1 Testovací rostliny

Salát hlávkový – odrůda Safír (*Lactuca sativa* var. *capitata*). Pro zkoušku se vybírají nepoškozená semena, stejné velikosti a bez chemického ošetření.

3.2 Chemikálie a suroviny

- Kyselina boritá - referenční látka
- Artificiální substrát - umělá půda připravená dle směrnice OECD (křemenný písek, kaolinitový jílu, rašelina, CaCO₃)

3.3. Kontrola – artificiální půda

Jako kontrola se použije uměle připravená směs se zaručenou konstantní kvalitou dle směrnice OECD 207. Kontrolní půda se připraví smícháním a důkladnou homogenizací 69 % hmotnostních křemenného písku, 20 % hm. kaolinitového jílu, 10 % hm. rašeliny a 1% hm. CaCO₃ pro úpravu celkového pH na $6,0 \pm 0,5$. Vodní kapacita půdy (WHC) je udržována v rozmezí 70 ± 5 %.

3.4. Přístroje a pomůcky

- Petriho misky, filtrační papír
- odměrné baňky
- zkušební plastové nádoby s víkem (700 – 1000) ml
- analytické váhy s váživostí min. 500 g
- pH metr
- pinzeta
- nastavitelné automatické pipety
- software pro statistické zpracování dat (TOXICITA 3.1)

4. Podmínky testu

- Předklíčená semena salátu *Lactuca sativa* s kořínkem kratším jak 2 mm
- 15 semen ve zkušební nádobě
- 3 paralelní stanovení
- 100 – 150 g testovaného vzorku v jedné zkušební nádobě
- teplota: 24 ± 2 °C, bez přístupu světla
- délka expozice: 120 ± 2 h

5. Pracovní postup

Nejprve jsou semena salátu rozložena na připravené Petriho misky s navlhčeným filtračním papírem a vloženy do inkubátoru, kde se nechají klíčit po dobu 24 – 36 hodin. Teprve po vyklíčení semen na délku kořene max. 2 mm, je možné tyto semena použít do testu.

Obrázek č. 1: Předklíčení semen na Petriho misce

- Připravíme koncentrační řadu testované látky (3 - 5 koncentrací)
- do zkušebních nádob navážíme po 100 – 150 g předem připravené umělé půdy se známou sušinou
- půdu kontaminujeme připravenými koncentracemi testované látky
- kontrolu tvoří umělá půda bez přídavku testované látky
- rozvrhneme pravoúhlé sítě jamek, např. 5 x 3 bodů
- do vytvořených jamek asi 1 cm hlubokých pinzetou rovnoměrně rozmístíme po 15 naklíčených semenech salátu, kořínkem směrem dolů
- semena ke vzorku přitlačíme, vzorkem je nezakrýváme
- připravené nádoby uzavřeme víčkem a vložíme do inkubátoru

Test probíhá v temnu při teplotě 24 ± 2 °C. Po 120 ± 2 hodinách se měří délky všech kořínků s přesností na 1 mm a vypočte se procento inhibice/stimulace růstu kořene a hodnota EC_{50} .

Obrázek č. 2: Semena salátu v artificiální půdě

6. Test na standardu

Pro kontrolu podmínek testu se paralelně nasazuje test se standardem. Referenční látkou pro tento test je kyselina boritá. Navržená rozpětí hodnot EC_{50} kyseliny borité jsou 250–850 mg/kg.

7. Vyhodnocení testu

Základem pro hodnocení zkoušky inhibice růstu kořene je průměrná délka kořene zjištěná v kontrole a zkoušeném vzorku. Jestliže předklíčené semeno nevytvoří kořínek, započítává se tato hodnota do střední hodnoty jako nulová. Pro zkoušený vzorek a kontrolu se vypočítá aritmetický průměr délky kořene, směrodatná odchylka a variační koeficient.

Inhibice nebo stimulace růstu kořene se vypočítá:

$$I = \frac{L_c - L_v}{L_c} \times 100$$

Kde

I je inhibice nebo stimulace růstu kořene (%)

L_c je průměrná délka kořene v kontrole (mm)

L_v je průměrná délka kořene ve vzorku (mm)

Je-li **I** > 0, jedná se o inhibici, je-li **I** < 0, jedná se o stimulaci růstu kořene.

Hodnoty EC₂₀, EC₅₀ se vypočítají pomocí programu TOXICITA 3.1 (VÚV Ostrava, Czech Republic).

8. Validace testu

Výsledky se považují za platné, jestliže jsou splněny následující podmínky:

- na konci testu by měla být průměrná délka kořene v kontrole minimálně 15 mm,
- variační koeficient paralelních stanovení $\leq 20 \%$,
- průměrná vzcházivost semene je $\geq 80 \%$.

9. Použitá literatura

ISO 17126 (2005): Soil quality – Determination of the effects of pollutants on soil flora – Screening test for emergence of lettuce seedlings (*Lactuca sativa* L.).

ČSN EN ISO 11269-1 (2012): Kvalita půdy – stanovení účinků znečišťujících látek na půdní flóru – část 1: Metoda měření inhibice růstu kořene.